УДК 338.48:001.8

Тищук І. В., викладач (Луцький національний технічний університет)

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОШИРЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

У статті обґрунтовано методичні підходи до оцінювання рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України. Визначено систему показників, які найбільш об'єктивно будуть відображати реальний стан регіонального рівня розвитку сільського зеленого туризму.
Ключові слова: **сільський зелений туризм, система показників, методика оцінювання, туристичні складові.**

Постановка проблеми. У багатьох регіонах України представлений широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів і комплексів, що користуються популярністю як в українських, так і в іноземних туристів. А це в свою чергу дозволяє розвивати усі види туризму, в тому числі і сільський зелений туризм, який сьогодні один із пріоритетних видів туризму.

Але, враховуючи той факт, що сільський зелений туризм в Україні почав розвиватися лише недавно і перебуває на початковій стадії, а його перспективи для регіонів мало оцінені, потрібно провести більш детальне дослідження рівня розвитку даного виду діяльності з метою моделювання впливу на підвищення соціально-економічного розвитку регіонів через формування регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму.

Оскільки ефективне формування та розвиток сільського зеленого туризму в регіонах України неможливе без комплексного аналітичного дослідження, пропонуємо власну методику для оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму з метою розробки заходів, спрямованих на стимулювання розвитку цього виду діяльності в регіонах України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку сільського зеленого туризму розкрито у працях Н. Горішевського, І. Гальцова, І. Філіпенко, В. Бирковича, М. Рутинського, Ю. Зінько.

Цілі дослідження. Мета статті полягає в обґрунтуванні методичних підходів щодо розвитку сільського зеленого туризму в Україні, а саме:

- визначення складових до оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму;

- визначення системи показників до оцінки розвитку сільського зеленого туризму.

Виклад основного матеріалу. Наявні методичні підходи дуже відрізняються один від одного, оскільки більшість наукових робіт вчених є розрізненими і стосуються саме рекреаційно-туристичного потенціалу регіонів, тоді як специфіка самого сільського зеленого туризму залишається мало досліджуваною. Існування такої ситуації ще раз підтверджує актуальність нашого дослідження та необхідність розробки теоретико-прикладних напрацювань, що стосується оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України.

Для репрезентації власних методичних підходів до оцінки передумов формування та розвитку регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму вважаємо за доцільне розглянути напрацювання саме в цьому напрямку інших відомих науковців, зокрема провести комплексний аналіз вже наявних методик, що стосуються розвитку туризму в регіонах України, виділити їх позитивні риси та недоліки.

Герасимчук З. та Глядіна М. у своєму дослідженні аналізували рівень розвитку рекреаційної сфери в регіоні шляхом визначення інтегрального індексу ресурсної забезпеченості рекреаційної сфери регіону та інтегрального індексу рекреаційної освоєнності регіону [1]. Ми вважаємо, що побудована таким чином методика дозволяє визначити та порівняти рівні розвитку рекреаційної сфери в регіонах. Також актуальним є визначення рекреаційного потенціалу регіону, оскільки це дозволить реально оцінити можливості розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України та визначити можливості, які дозволять задовольнити потреби рекреантів.

Зокрема, Літвак А.І. у своєму досліджені пропонує методику оцінки туристично-рекреаційного потенціалу, яка базується на кількісній оцінці всіх його елементів на основі запропонованих автором показників, згрупованих за видами туристично-рекреаційних ресурсів (культурно-історичні, природні, інфраструктурні, трудові). Як метод кількісної оцінки було використано метод факторно-кластерного аналізу із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення, що дозволило за допомогою часткових значень виділити інтегральний показник та здійснити ранжування районів залежно від розрахованого результату на райони з низьким, середнім та високим туристично-рекреаційним потенціалом [2]. Мокляк А.В. вивчав туристичні ресурси потреб іноземного туризму з позицій польських спо-

живачів як найбільш потенційних в Україні, провів оцінку та систематизацію чинників, що вивчають привабливість комплексу міжнародного туризму України для іноземців, розробив класифікацію територій і місцевостей з урахуванням потреб іноземного туризму в Україні із визначенням місць та територій, на яких туристичний продукт повинен вдосконалюватися, а також здійснив туристичне районування України для потреб іноземного туризму [3].

Самко О.О. здійснює оцінку туристичного потенціалу за допомогою інтегрального методу шляхом оцінки визначених складових, зокрема інфраструктурної, інформаційної, інтелектуальної, культурно-історичної [4]. Зазначена методика є цікавою з позиції застосування інтегрального методу для оцінки туристичного потенціалу, але вихідні дані, які застосовуються автором, потребують подальшого обґрунтування оскільки, на нашу думку, потрібно враховувати й економічну складову.

Кифяк В.Ф., [5] вивчаючи розвиток територіальних рекреаційних систем, виділяє ряд показників, серед яких обсяг наданих послуг, кількість осіб, яким надавалися характерні та супутні послуги, експорт та імпорт рекреаційних послуг, зайнятість у рекреаційній сфері, надходження до бюджетів усіх рівнів тощо. На нашу думку, для оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму є важливим аналіз рекреантів, які отримували послуги в межах регіону, аналіз фінансових результатів, оцінка зайнятості в сфері туризму.

Безносюк В.Д. вважає, що для оцінки рівня розвитку рекреаційної сфери слід використовувати кількісні показники мережі санаторіїв і закладів відпочинку, а також їх співвідношення за потужністю надання послуг рекреантам [6]. Апілат О. у процесі здійснення аналізу розглядає рівень використання наявного ліжкового фонду об'єктів рекреаційної сфери [7]. Ми вважаємо, що кількісні показники діяльності закладів відпочинку повинні бути враховані при оцінці та аналізі формування та розвитку особливостей поширення сільського зеленого туризм, тому що це дає можливість оцінити інфраструктуру регіону.

Савельєв Ю.В. та Толстогузов О.В. здійснювали оцінку економічної ефективності інтегрованого туристичного комплексу, вважаючи її комплексною характеристикою, що включає об'єктивні експертні оцінки і аналітичні дані, які описують дію туризму в областях, а саме:

- рентабельність і доходи безпосередньо туристичних фірм регіону;
- розвиток об'єктів інфраструктури туризму в регіоні;
- податкові надходження від туризму до регіонального бюджету;

- непряма дія туризму на інші галузі суспільного виробництва за допомогою мультиплікативного ефекту;

- дія туризму на зайнятість населення.

Розглянута методика дозволяє зробити висновок, що сукупний дохід від туризму в цілому, а також від конкретного виду туризму залежить в основному від ступеня відкритості економіки країни або регіону(а саме: долі імпортних товарів, споживаних в країні або регіоні), від граничної схильності до споживання (а саме: частки доходу, яка прямує на подальше споживання, відповідно, викликає попит в інших секторах економіки).

Ми вважаємо, що розглянута методика є актуальною у нашому дослідженні, оскільки вплив сільського зеленого туризму на економіку регіону залежатиме як від рівня розвитку внутрішньорегіональних міжгалузевих і коопераційних зв'язків, так і від ступеня концентрації ланцюжків створення вартості в туризмі на території регіону (країни).

Всі розглянуті вище методичні підходи мають свої переваги та недоліки, на нашу думку, у них розрізнено розглядаються туристичні аспекти регіонального розвитку і тому вони не дозволяють в комплексі оцінити та порівняти функціонування особливостей розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України.

Враховуючи наявні наукові підходи та базуючись на власному бачені розв'язання зазначеної проблеми, вважаємо за доцільне запропонувати власну методику до оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму (рис. 1).

Рис. 1. Методика до оцінки рівня розвитку сільського зеленого туризму
Складено та побудовано автором.

Етапи, за якими будемо проводити власну методику:

І – обґрунтування аналітичного дослідження, що передбачає виділення мети, об'єкта, предмету, завдань і методів дослідження передумов формування та розвитку регіональних особливостей поширення сільського зеленого туризму в Україні;

ІІ – визначення складових для оцінки передумов формування та розвитку регіональних особливостей поширення зеленого туризму, що включає визначення системи показників оцінки розвитку сільського зеленого туризму, які найбільш об'єктивно будуть відображати реальний стан розвитку даного виду діяльності;

ІІІ – визначення інтегрального індексу, що передбачає визначення часткових інтегральних показників складових розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України

За допомогою зазначених етапів можна отримати бажану інформацію щодо дійсного стану розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України, виявити наявну ситуацію та встановити пріоритетні

напрямки стимулювання розвитку сільського зеленого туризму для кожного регіону.

З метою якісного проведення аналізу рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України проаналізуємо складові та основні показники, які найбільш об'єктивно будуть відображати реальний стан розвитку сільського зеленого туризму і дадуть змогу комплексно оцінити та встановити диспропорції такого розвитку.

Зауважимо, що коло показників не є вичерпними в нашому дослідженні, їхня кількість може змінюватися та доповнюватися залежно від завдання конкретного статистичного дослідження.

Особливе значення має правова та фінансова складова. Як і в будь-якій іншій економічній системі, головною умовою для розвитку сільського зеленого туризму є нормативно-правове забезпечення, тобто окреслення правового поля, в межах якого буде здійснюватися функціонування та управління розвитком цього виду діяльності. А також і те, що формування єдиного правового поля дозволить врегулювати проблеми фінансового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму, оскільки у більшості розвинених європейських країнах бюджетне фінансування залишається однією з головних форм підтримки як сільського зеленого туризму, так і туризму в цілому.

Не менш важливе значення має організаційна і соціальна складова. Аналіз зайнятості в регіоні з позиції наявності представників сфери освіти, культури, туризму, розваг та інших послуг, а також науковців, раціоналізаторів та дослідників. Особливу увагу будемо приділяти сфері освіти, оскільки вагоме значення для рівня розвитку сільського зеленого туризму має професійний рівень осіб, які надають туристичні послуги. Тобто наявність кваліфікованих кадрів, головною особливістю яких є постійне вдосконалення, освоєння новацій та змін. Досвід організації сільського зеленого туризму в світі та й в Україні переконливо свідчить, що ця робота у більшості випадків не є формою професійного бізнесу, але водночас і не може бути хобі. Сільський зелений туризм – це дуже специфічний бізнес, який вимагає доброго розуміння та правильного застосування практичного ділового досвіду людей особливого ґатунку та специфічних навиків організаторської роботи. Необхідно при цьому наголосити, що для сільського населення туристична діяльність не є простим заняттям. Вона вимагає певної віддачі, перепрофілювання і пізнання принципів створення туристичного продукту, починаючи від складання бізнес-плану і закінчуючи пізнанням потреб туристів і вмінням їх задовольнити [8]. Таким чином, зростає значення дорадництва і навчальної діяльності, тобто поєднання освіти з туризмом.

Висновок. Сьогодні існує велика кількість запропонованих методик дослідження стану розвитку сільського зеленого туризму. Але ми вважаємо, що відомі наукові підходи не дають достатньої інформації щодо рівня розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України як перспективного на сьогодні виду діяльності.

Застосування запропонованої методики дає змогу визначити, на якій стадії перетворень перебувають досліджувані процеси, а також рівень розвитку сільського зеленого туризму в регіонах України, що в свою чергу надасть можливість в швидкі терміни та з низькими ресурсними затратами визначити пріоритетні механізми розвитку для цього виду діяльності у відповідних регіонах України.

1. Герасимчук З. В. Регіональна політика розвитку рекреаційної сфери: механізм формування та реалізації / З. В. Герасимчук, М. В. Глядіна. – Луцьк : «Надстиря», 2006. – 161 с. **2.** Литвак А. И. Интегральная оценка туристско-рекреационного потенциала региона (на примере Кимеровской области) : автореф.дис.на соиск.уч.степени канд. эконом.наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством: региональная экономика; рекреацыя и туризм» / А. И. Литвак. – Кемерово, 2010. – 26 с. **3.** Мокляк А. В. Туристські ресурси для потреб іноземного туризму в Україні (у контексті українсько-польських туристичних зв'язків) : автореф. дис. на тему здоб. наук. ступ. канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 «Економіка та соціальна географія» / А. В. Мокляк. – К., 2014. – 17 с. **4.** Самко О. О. Оцінка туристичного потенціалу регіону та рівня його використання / О. О. Самко // Економічні науки. – Серія регіональна економіка» зб.наук.пр. – Вип. 7(27). – Ч. 4. – Луцьк, 2010. – С. 129–134. **5.** Кифяк В. Ф. Стратегія розвитку територіально-рекреаційної системи: теорія, методологія, практика: монографія / В. Ф. Кифяк. – Київ ; Чернівці : Книги. – XXI, 2010. – 432 с. **6.** Безносюк В. Д. Організаційно-економічне та інформаційне забезпечення розвитку туристично-оздоровчого комплексу в регіонах України: Автореф. дис...канд.економ.наук: 08.10.01 / В. Д. Безносюк / НАН України. Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2001. – 19 с. **7.** Апілат О. В. Підвищення якості послуг в туризмі : Автореф. дис...канд. екон. наук: 08.06.01. / О. В. Апілат / НАН України. – Харків, 2001. – 17 с. **8.** Кудла Н. Є. сільський туризм: основи підприємництва та гостинності [текс]: навч. Посібн. / Кудла Н. Є. – К. : «Центр учбової літератури», 2015. – 152 с.

Рецензент: д.е.н., професор Матвійчук Л. Ю. (Луцький НТУ)

Tyshchuk I. V., Lecturer (Lutsk National Technical University)

METHODOLOGICAL APPROACHES TO EVALUATION OF REGIONAL DISTRIBUTION FEATURES OF RURAL GREEN TOURISM UKRAINE

In the article the methodical approaches to evaluation of rural green tourism in the regions of Ukraine. The system of indicators that objectively will reflect the real state of regional development of green tourism.
Keywords: **rural green tourism, metrics, methods of assessment, travel components.**

Тыщук И. В., преподаватель (Луцкий национальный технический университет)

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ РАСПРОСТРАНЕНИЯ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

В статье обоснованы методические подходы к оценке уровня развития сельского зеленого туризма в регионах Украины. Определена система показателей, которые наиболее объективно будут отражать реальное состояние регионального уровня развития сельского зеленого туризма.
Ключевые слова: **сельский зеленый туризм, система показателей, методика оценки, туристические составляющие.**